

RIIGIKOGU

IV koosseis.

V istungjärgk.

89. koosolek.

16. oktoobril 1930.

Sisu:

1. Päevakorra täiendamine.
2. Komisjonide täiendavad valimised.
3. M. Mihkelson'i, O. Gustavson'i ja A. Kärneri arupärimise-ettepanek Vabariigi Valitsusele 14 tuletorni ametkonna üleviimise kohta Teedeministeeriumi alt Kaitseministeeriumi alla ja 52 tuletorniteenija vallandamise kohta.
4. Vabariigi Valitsuse vastamine arupärimisele riigiraudteede töolistel palkade määramise täiendamise kohta.
5. Vabariigi Valitsuse vastamine arupärimisele Porkuni mõisa endisele omanikule andakavatsetava 50-tiinulise metsatüki kohta.
6. Vabariigi Valitsuse vastamine arupärimisele Pärnumaa Jäärja ja Talli valdade maatajäänud sõdurite maaga varustamise asjas.
7. Maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seadus nr. 2 — I lugemisel.

Koosoleku avab esimene abiesimees
M. Martna kell 10.15 min.

Sekretäri kohal sekretäri esimene abi
A. Tõllassepp.

1. Päevakorra täiendamine.

J. Loosalu (as) ettepanekul täiendatakse päevakorda 1. punktiga — komisjonide täiendavad valimised.

2. Komisjonide täiendavad valimised.

Valitakse:

haridusekomisjoni J. Fuks'i asemele
A. Salum (as);

Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse väljatöötamise erikomisjoni J. Hagivang'i asemele J. Uluots (põl).

3. M. Mihkelson'i, O. Gustavson'i ja A. Kärneri arupärimise-ettepanek Vabariigi Valitsusele 14 tuletorni ametkonna üleviimise kohta Teedeministeeriumi alt Kaitseministeeriumi alla ja 52 tuletorniteenija vallandamise kohta.

(Arupärimise-ettepaneku tekst:

„Vabariigi Valitsus on otsustanud üle viia 14 tuletorni ametkonna Teedeministeeriumi

riiumi veeteede valitsuse alt Kaitseministeeriumi alla.

Sel puhul kavatakse asendada seni- seid tuletornide teenistuses seisnud riigiteenijaid üleaja- ja ajateenijatega-kaitseväl- lastega. Selle tagajärjel vallandatakse ar- vates 1. novembrist s. a. 52 tuletornide tee- nijat, jättes neid vastu talvet tööta.

Kokkutõmbamine sündivat kokkuhoiu saa- vutamiseks, kuid selles võib tõsiselt kahelda.

Praegustest tuletornide teenijaist on pü- sinud suurem osa kauemat aega tuletornide teenistuses, mõned isegi eluaeg omadel koh- tadel, täites oma kohustusi täiesti korrali- kult. Riskeerides eluga on nad päästnud riigile miljonite eest varandusi. Pea kõik need teenijad on vanad mereõhmed, kes val- davad mitmet võõraskeelt, mis nende ameti- l tingimata vajalik. Nad omavad suuri kogemusi meresõidu alal. Nad on asjatund- jad tuletornide keeruliste seadeldiste alal. Kaitsevällastel aga, eriti ajateenijatel, kui juhuslikult sel alal tegutsejatel, oleks raske rahuldavalt täita kõiki neid ülesandeid. Kui saadaksegi mingi kokkuhoid palgakrediidi alal, võivad tekkida riigile ja rahvamajandusele uue ametkonna ja teenijaskonna vi- lumatuse tõttu hulga suuremad kahjud, kui see kokkuhoid ise väärt on. Ka võidakse tekitada rahvusvahelise merekaubanduse alal sekeldusi, sundides laevaomanikke tõst- ma kinnituse- ja veoraha.

Peale selle on kavatud reformi nii läbi viia, et ametkond viiakse küll üle Kaitse- ministeeriumi alla, kuid vastav tuletornide ülalpidamise krediit jääks Teedeministeeriumi alla, mis ei ole kooskõlas Riigi eel- arve seadusega.

Ülemalseisvat silmas pidades pöörame Vabariigi Valitsuse poole järgmise arupä- rimisega:

1) Kas Vabariigi Valitsus on igakül- gelt kaalunud tuletornide ametkonna Kaitse- ministeeriumi alla viimise rahalist, tehnilist ja merekaubanduslikku tagajärge?

2) Kas Vabariigi Valitsuse sellekohane määrus vastab Riigi eelarve seadusele?

3) Mis kavatakse Vabariigi Valitsus teha kauaaegsete tuletornide ametnikkudele ja teenijatele uue teenistuse andmiseks?

Tallinn, 14. X 1930. M. Mihkelson. Os- kar Gustavson. A. Kärner.“)

M. Mihkelson (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Põhjenduseks arupäri-

mise-ettepanekule 14 tuletorni ametkonna üleviimise kohta Teedeministeeriumi alt Kaitseministeeriumi alla ja 52 tuletorniteenija vallandamise kohta on mul au järgmist ette tuua.

Riigi Teatajas nr. 78 7. X s. a. on avaldatud Vabariigi Valitsuse määrus, millega kannab õige pikka pealkirja: „Määrus osa tuletornide teenimise Kaitseministeeriumi peale panemiseks, Narva sadamakapteni ülesannete täitmise ning Kaitse- ja Teedeministeeriumile alluvate laevade koostöö kohta.“ Selle määruse alusel läheb 14 tuletorni teenimine Kaitseministeeriumi alla õige omapärasel ja Riigi eelarve seadusega vastolus oleval viisil, mille juures ma edaspidi pikemalt peatun.

Sel puhul kavatsetakse asendada neis 14 tuletornis senised vilunud riigiteenijad aja- ja üleajateenijate kaitsevaelastega, mida aga kuidagi otstarbekohaseks ja õigustatuks ei saa pidada. Vabariigi Valitsuse sellise tegetsemise tulemusena on vallandatud arvates 1. novembrist s. a. 52 tuletorniteenijat, neist 13 tuletorni ülevaatajat, 12 motoristi ja 27 teenijat.

Säärane inimeste leivatajätmine tundub seda raskemana, et see sünnib vastu talvet ja inimeste suhtes, kes eluaeg, sagedasti isegi mitu põlve, nagu näiteks Läänemaal Vormsi ja Harjumaal Ekholmi tuletornides, oma teenistusekohustusi täiesti korralikult on täitnud. Peaaegu kõik vallandatuist on oma kohtadel püsinud Eesti iseseisvuse algusest saadik, läbi elades suuri raskusi. Rida neist, nagu näiteks tuletornide ülevaatajad: tuntud „lindude kuningas“ härra Thom Filsandis, härra Mägi Pakris, härra Siht Ristnas ja härra Grigorjev Suuropis, ning rida teenijaid ja motoriste on üle 20 aasta töötanud oma kohtadel. Nad on kokku kasvanud oma tööga ja teevad seda äärmiselt täpselt. Nüüd paisatakse aga see kvalifitseeritud tööjõud laiali ja asendatakse oskamata ja sel alal juhulikult tegetsevate kaitsevaelastega. (Kaitseminister O. K ö s t r i vahelhüüe.) Väga rõõmustav, kui see nii on.

Tuletornide teenijate töö on väga täpne ja vastutuserikas. Kõige väikesemgi väärtus, rääkimata sellistest, millised võivad välja kutsuda pikemaajalise rikke, mil tuletorn lakkab töötamast, võib sünnitada suuri kahjusid ja kutsuda esile rahvusvahelisi sekeldusi. Ning kümnete aastate jooksul pole juhtunud tuletornide meeskondade süü läbi suuremat õnnetust. Just selle vastu on tuletornide teenijad päästnud kümneid laevu ja nende meeskondi, kes on sattunud merehädasse, päästes seega hulk inimesi

ja varandusi. Ka suure hulga riigi varandusi on päästnud tuletornide meeskonnad, eriti meie Eesti Vabariigi loomise algpäevil.

Et riiklikke teeneid eriti tuletornide ülevaatajail on olemas, tõendas vabadusesõja-aegne Eesti merejõudude juhataja admiral Johan Pitka intervjuu Riigivanema erakonna häälekandja esindajale tuletornide ümberkorraldamise asjus. Härra Pitka, kes on ju kindlasti asjatundja selles küsimuses, eitas kategooriliselt tuletornide üleandmise vajadust Kaitseministeeriumi alla. Ühtlasi tõi ta rea näiteid, mil tuletornide ülevaatajad on päästnud Eesti riigile miljonilisi varandusi.

Vabadusesõja päevil seati lühikese aja jooksul enam-vähem korda meie tuletornid ja tulelaevad. Tulelaevadel tuli sagedasti seista mineeritud väljade ligidal, ning ujuvad miinid ähvardasid tulelaevu koos meeskonnaga hävitada.

Loomulikult tuli neid teeneid ka hinnata. Ja selleaegne merejõudude juhataja admiral Johan Pitka avaldas päevakäsuga 13. novembrist 1919 tänu selleaegsele „Lootside, Tuletornide ja Meremärkide Valitsuse“ ülemale kapten V. Dampf'ile ja tema kaastööliste, muu seas tuletornide teenijatele, tähendades päevakäsus sõnasõnalt: „Kinnitan, et vabariik, mis õiguse-riigi alustel loodud, oma kodanikke unustama ei saa, kes tema loomisel ennastsalgavalt, tihtigi üliinimlikku jõudu ja püsivust on näidanud.“ Kuna teisel vähemategi teenete eest anti autasusid, siis osutus tuletornide teenijate selliseks autasuks ametist vallandamine.

Edasi, härra Pitka, kui tema poole pöörati vastava järelepärimisega, seletas üksikasjalikult, millised teened on tuletornide teenijail. Ta märgib: „pensionile määratud tuletornide osakonna juhataja kapten V. Dampf on ainuke mees, kes sellel kohal võib seista. Tal on suured teened. Tema on mees, kes aitas okupatsioonivägede lahkumisel tuletornide varandust alal hoida. Vabadusesõja algul oli meil tarvis kapten V. Dampf'i suuri kogemusi, ja ma ei tea, mis oleksime meie merel peale hakanud, kui meil mitte kapten V. Dampf'i poleks olnud.“

Edasi tähendab ta oma intervjuus: „kapten V. Dampf'il on veel teine suur pluss: — ta valdab palju võõrkeeli. Tihti pöörasid tema poole välisriikide esindajad ning igale oskas ta nõu anda.“ See inimene aga, nagu intervjuust näha, on samuti nagu tuletornide meeskonnadki, oma koha kaotanud.

Ka teiste tuletorniteenijate kohta tähendas härra Pitka: „tuletorni ei või pai-

gutada ükskõik keda, siin on kogemused tähtsad. Spetsialiste ei või laiali saata.“

„Kui Vene valitsusevõim lagunes, püüdsid maaltlahkuvad demoraliseeritud väed hävitada, mis veel hävitada oli. Siis peitsid praegused tuleornide ülemad ning teenijad ära üksikud tuleornide kallimad osad, et neid hiljem tagasi panna.“ „Mul on meeles juhtumine,“ kõneleb härra Pitka, „kus Paldiskist lahkuvad venelased ilmusid Pakerordi tuleorni ülevaataja Mägi juurde ning nõudsid mootorite hävitamist. Mis tegi Mägi? — Ta purustas tõesti mõne masinaosa venelaste rahuldamiseks, kuid sarnased, mida kiires korras asendada võis. Siis nõudsid venelased ka tuleorni õhuklaskmist ning ka siin oli ülevaataja Mägi leidlik. Ta oli tuleornivõtme „ära kaotanud“. Nii päästis ta selle hiigla varanduse.“ Kui Pakerordi tuleorn oleks õhku lastud, siis oleks see sünnitanud kuni kümme miljonit kahju.

Edasi kõneles härra J. Pitka: „Hiiumaalt lahkusid okupatsiooni väed ning viisid kaasa, mis võimalik oli kaasa võtta. Ristna tuleorni ülevaataja — siin on küll Riis, kuid see on eksitus, sest tuleorni ülevaataja oli härra Siht — võttis tuleorni prismaid ning muud kallimad osad ja uputas kaevu. Kui lahkusid sakslased, tõmbas peidetud varanduse kaevust välja ning pani kohale tagasi. See oli varandus, mille muretsemine sadatuhandeid ja miljoneid nõuab. Milleks tegid nad seda? Nad hoidsid tulevase Eesti riigi varandust. Kas selleks, et nüüd tänavale paisatud saada?“ Need meie vabadusesõja kangelase J. Pitka sõnad on küllalt olulised, küllalt tähtsad selle küsimuse hindamiseks.

Ühes sellega tuleornide teenijate vallandamisel paistab silma imelik asi. Nimelt tahetakse vallandada ka teiste tuleornide teenijaid, millised tuleornid ei lähe Kaitseministeeriumi korraldusse, nagu näiteks vallandatud on Kihnu tuleorni ülevaataja ja teenija. Oleks huvitav teada, mis alusel seal koondamine ette võetakse. Teiseks tahetakse koondada Hiiumaal Kõpu tuleorni koosseisu. Seal töötab Trofimov'i perekond juba kauemat aega — mitu põlve, kui ma ei eksi. A. Trofimov on töötanud seal 22 aastat, ja nüüd on temale ette pandud oma kohalt lahkuda. Seda tuleorni samuti ei võeta Kaitseministeeriumi alla. Nüüd olevat lubatud Trofimov tagasi võtta teenijaks tuleorni peale. Mis siin teha tahetakse, jääb arusaamatuks ning sellesse loosse tuleks muretseda selgust. Seda oleks ülekohtune sääraselt läbi viia, seda enam, et härra Trofimov'i ülalpidami-

sel on 2 täiesti töövõimetut inimest — vana ema ja üks sugulane. Peale selle käivad tal kaks last koolis; poeg aasta pärast kavatses lõpetada keskkooli. Selle korralduse tagajärjel sünniks suur ülekohus.

Tõsist kahtlust avaldab ka see, kas on otstarbekohane anda rahuajal kaitseväelaste kätte tuleorne. Ja tõesti kaitseväelaste ehk praeguse mereside sõjalisi ülesandeid tuleornides on väga vähe, kuna kaubanduse ja meresõidu alal on neid ülesandeid hulga enam. Sõja korral, praeguse korra juures, tuleornide juhtnõõride §§ 38. ja 39. järgi, alluvad kõik teenijad sõjaväelisele distsipliinile ja vastavates seadustes ettenähtud sõjalisele korrale. Ühes sellega on neil aga see suur pluss, et kõige halvemal juhul, näiteks okupatsiooni korral, ei saa sõdurid ega sõjaväelased kohale jääda, vaid nad langevad siis otsekohe sõjavangideks või peavad taganema. (J. S o o t s, põl: Kuulge, kas meil on uut okupatsiooni oodata?) Ei ole oodata, aga võtame kõige halvema juhu, milline leidis aset ju meil mõni aasta tagasi. Nagu seda härra Pitka arvamiseski on näha, miljoni- lised riigivarandused päästeti just selle tõttu, et tuleornide ülevaatajad, olles vabapalgised, jäid kohale. Aga sõjaväelased peavad lahkuma, ja harilikult hävitatakse varandused ära, lastakse õhku võib-olla isegi tuleornid, rääkimata nende kõrvalehitustest. Seega teatud hädaoht peitub juba siin. Ilmasõja ajal Eesti pinnal läks Virtsu tuleorn enne venelaste põgenemist Vene sõjaväelaste kätte. (J. S o o t s, põl: Aga selle eest olid nad kõik sõjaväe ülemvalit- suse all.) Seda küll, kõik tuleornid kuulusid sõjaväe ülemvalitsuse alla, aga Virtsu tuleornis sundisid sõjaväelased teisi tuleorniteenijaid lahkuma, ja tagajärg oli see, et Virtsu tuleorn oli ainuke, milline taganemisel maha põletati, või kui ma ei eksi, miinidega õhku lasti. Ja see tuleorn tuli meil uuesti üles ehitada. Teised tuleornid kõik, peale Hiiumaa Tahkuna, kus Vene sõdurid samuti märatsesid, jäid täiesti terveks, tänu praegu vallandatud tuleornide teenijatele, mitte aga sõjaväelastele.

Teine küsimus, mille peale ma enne juba tähendasin, on see, et neid sõjaväelisi ülesandeid, mereside ülesandeid, on üldiselt niivõrt vähe, et neid võiksid täita ka vastavad mereside teenijad, või võiks neid panna ka tuleornide ülevaatajate peale, kes on kogenenud inimesed, on neid ülesandeid endisel ajal täitnud ja sarnaste asjadega suudaksid küll hakkama saada.

Peale selle on vallandatud tuleornide

teenijad enamikus vanad meremehed, kes omavad suuri kogemusi meresõidu alal. Ja tuletornid on ju määratud rahvusvahelisteks meresõidu teenäitajateks. Tuletornide meeskondade poole pööratakse sageli abiotsimisega ja järelepärimistega, ning seepärast neid asendada meresõidu küsimustes väheste kogemustega kaitseväelastega, ei ole võimalik.

Suuri raskusi sünnitaks tuletornide kaitseväelaste kätte andmine seepärast, et kaitseväelased üldse valdavad vähe võõrkeeli. Paljude tuletornide ülevaatajad valdavad mitu võõrkeelt. Tuletornide ülevaatajail tuleb sageli astuda läbirääkimistesse kas hättasattunud laevaga või harilikudel meresõitudel sellest kohast läbisõitvate laevadega, kellel on tarvis mitmesuguseid teateid, näiteks jää või jäälohkuja asukoha üle. Umbkeelsed inimesed ei suuda neid ülesandeid rahuldavalt täita. (Kaitseminister O. Köster: Aga signalisatsioon?) Signalisatsiooni varal saab edasi anda peamiselt sarnaseid asju, mis puudutab laevale abi või varustuse andmist, kuid signalisatsiooni abil edasi anda jääteateid ja ilmastikuolude üksikasju on raske. Nende teadete edasiandmiseks peab tarvitama morset, milline on rajatud rahvuslikule põhimõttele, kuna sellel saab töötada selles keeles, mida mõlemad signaliseerijad tunnevad.

Praeguste tuletornide ülevaatajate peal lasub veel terve rida ülesandeid, mis oleksid rasked täita sõjaväelastel. Näiteks pikkade aastate kogemuste põhjal on nende peale pandud meteoroloogiliste, hüdroloogiliste ja teiste vaatluste toimetamine. Seda tehakse kahe sihiga. Esiteks, ülikool ammutab tuletornide ülevaatajatelt ilmateateid, peale selle vajab neid teateid veel veeteede valitsus. Tuletornides tuleb toimetada veepinna kõrguse mõõtmist, vee kiiruse, tuule, vihma ja õhurõhumise mõõtmist, tuleb teha ka üksikasjalikke jääolude vaatlusi talvel j.n.e. Samuti tuleb määrata tuulte suunda, kõik need toimingud nõuavad suuri kogemusi. Asjatundjate — meremeeste ringkondades väidetakse, et meresides senise koosseisu juures olevat tulnud vaatluste alal esile rida kurioosume, eriti jääolude määramisel. On terve rida punkte, kus asuvad ühes ja samas kohas mereside ja tuletornid ning mõlemad toimetavad vaatlusi jääolude kohta. On selgunud, et mereside andmed lähevad mõnikord põhjalikult lahku ja ei vasta tõelisele olukorrale. (Kaitseminister O. Köster: Suur osa on kümned aastad sama töö peal, kus teised.) See on paremal juhusel, aga

otsekohe mulle toodi näiteid Suuropi kohta ja seal olevat olnud kurioosumlikke lahku minekuid. (Kaitseminister O. Köstri vahelhüüe.) Mitte üksi ainult sellest.

Eeltoodud põhjustel suhtuvad ka kõik merekaubanduse alal tegutsevad isikud eitavalt kaubanduslikuks liikumiseks määratud ala üleandmisele sõjaväelise organisatsiooni kätte. Kardetakse, et nende raskuste juures, mis ümberkorraldamisel ees seisavad, on raske tuletornidel korralikult töötada, mille tulemuseks võiksid kergesti olla suuremad raskused merekaubanduse alal. Vähemgi väärtus sellel alal võib ju tuua raskeid õnnetusi. Mõnelt poolt arvatakse, et ümberkorraldus võib kergesti välja kutsuda ka kinnitusepreemiate ja veoraha tõstmise, ja see igatahes langeks uue kaudse maksuna, raske koormana kogu meie rahva peale.

Mis aga eriliseks komistusekiviks võib osutuda kaitseväelastele, on tuletornide seadeldiste keerulikkus, milline nõuab pikaajalist sissetöötamist. Kuna enamik siseseadeid, kui valgustuse seadeldised nõnda ka udusireenid ja nende mootorid, on võrdlemisi vanad, siis nõuavad need erilist oskust ümberkäimises. Seda aga ajateenijate juhusliku koosseisu juures on raske saavutada.

Seepärast tuleb arvata, et kaitseväelastel, eriti aga ajateenijatel, kui juhuslikul elemendil sel alal, oleks raske rahuldavalt täita kõiki neid ülesandeid. Võib ju tekkida riigile ja rahvamajandusele uue teenijaskonna vilumatuse tõttu suurem kahju, kui igasugune palgakrediitidest saadav tulu.

See palgakrediitide vähendamine või kokkuvõtte olevatki praeguse reformi „a“ ja „o“. Vaatleme aga asja üksikasjalikult. Senise korra järgi said praegused tuletorniteenijad korteri, kütte, valgustuse ja rahalist palka: ülevaataja 70 krooni, teenijad ja motoristid 60 krooni kuus. Selle vallandamise arvel, mis tahetakse läbi viia kvalifitseeritud teenijaskonna arvel, saaks kokku hoida: 13 ülevaataja palk à 70 krooni, 12 kuu eest see teeks aastas välja 10.920 kr., 12 motoristi palk à 60 krooni, 12 kuu eest — 8.640 kr., seega kogusummas 19.560 krooni. Ajakirjanduses ilmunud teadete järgi olevat, kui ma ei eksiks — mul ei läinud nimelt korda täpseid andmeid saada —, üleajateenija-allohvitseri palk ühes riide, pesu ja muu varustusega umbes 120 krooni kuus. Vallandatud 25 vastava spetsialisti asemele tuleks panna vähemalt, kui võtta sama arv, 25 üleajateenijat, seega siis 25 allohvitseri à 120 krooni kuus ehk aas-

tas 36.000 krooni. Seega läheks uue korra järgi eriteadlaste osas kulu poole suuremaks. Võib-olla saaks seda tagasi alamate teenijate arvel, keda koondatute hulgas on üle 50%. Aga see kokkuhoid, kui teda üldse saadaksegi, ei ole kuigi suur. Kuid peame arvesse võtma seda, et ka ajateenijad ei tööta seal nii, et nende peale kulu ei oleks. Asjatundjate arvates tuleks esiteks suurendada koosseisu vähemalt 50% võrra. Meil tuleks tuletorni, kus töötasid 2—3 palgalist tööjõudu, panna 2 eriteadlast-üleajateenijat, kes saavad 2 korda suuremat palka kui praegused eriteadlased. Peale selle tuleks sinna panna vähemalt 4 ajateenijat, kes peaksid valvet ja täidaksid muid ülesandeid. Nii siis kasvaks tuletornide koosseis 2 inimese pealt kuni 6 inimese peale. Aga sellejuures peab ju arvesse võtma, et senise korra järgi varustavad tuletornid endid toiduainetega oma riisikol. Riik neile toiduaineid kohale ei toonud. Uue korra järele aga, kui valitsemine läheb Kaitseministeeriumi alla, tuleb Kaitseministeeriumil varustada oma üleaja- ja ajateenijaid ka toidumoonaga. Selleks tuleb loomulikult Kaitseministeeriumil saata oma vastavad sõiduabinõud, näiteks laevad, toidumoonaga üksikutele saartele, kus asuvad tuletornid. Sääraseks kaugemaks saareks on Soome lahes Stenskäri saar. Harilikku keskmise laeva, nagu veeteede valitsusel on, sõidukuludest ainult süite kulud Stenskäri saarele ja tagasi sõitmiseks teeksid välja umbes 100—120 kr. Veel suuremad kulud tekivad loomulikult, kui tuleb laev saata Hiiumaa randa Ristnasse. See on veel kaugemal, kui Stenskäri Tallinnast, kus Kaitseministeeriumi kesklaod on olemas. Selle tagajärjel, et toiduaineid tuleb saata vähemalt 1 kord kuus, on selge, et see võib kogu selles asjas juurde tuua umbes 30—40.000 või enamgi otsekoheseid kulusid kuus. Ja 30—40.000-ga saaks juba võtta teenistusse terve rea isikuid. Aga see on muidugi paremal juhul, sest rida tuletorne asub kaugemal. Ja kui näiteks laev tuleb saata Sõrve tuletorni, milline asub Saaremaa lõunapoolses osas, või Ruhno saarele, siis läheb laevasõit sinna ja tagasi võib-olla 50 või isegi rohkem tuhandeid iga reis.

Nüüd oleksin tahtnud puudutada Riigi Teatajas ilmunud Vabariigi Valitsuse määrust. See määrus loob säärase ebaloomuliku seisukorra ülevõetavate tuletornide valitsemises, mis tuleb meelde kilplaste tööd. Ülevõetavate tuletornide teenistust hakkab korraldama merejõudude juhataja, nii on § 1. ette nähtud. § 3. näeb ette, et

veeteede valitsusel on õigus korraldusi tuletornide alasse puutuvates küsimustes teha, kuid seda tuleb teha mereside ülema kaudu.

Säärane talituseviis nõuab aega ja arendab kuulsa „bumaaga“ põhimõtet. Selle alusel hakkavad vahekirjad veeteede valitsuse ja mereside ülema vahel liikuma, ja mereside ülem peab need jälle edasi saatma tuletornidele. Nõnda kujuneb säärane seisukord, et tuletornidel on kaks peremeest. Üheks peremeheks on veeteede valitsus, teiseks tuletornide peremeheks — mereside. Missugune on neist niiöelda „kangem“? Tuleb oletada, et seda praeguse määruse järgi on mereside. Veeteede valitsus aga peab kandma kõik majanduslikud kulud, mis puutuvad ehitustesse, remontidesse ja ehituste kordaseadmisesse, samuti tuletornide valgustamisse. Seega kujuneb siis õige raskepärane ja keeruline valitsemisviis tuletornide alal. Kui aga arvesse võtame seda, et tuletornidest võetakse üle kõigest 14, seega ainult osa senistest tuletornidest, siis sünnitab see kindlasti edaspidi väga suuri raskusi.

Nende määrustega on loodud eriti omapärane seisukord mereside Kunda raiooni ülema suhtes, kes on ühtlasi Narva sadama kapten. Üks ja sama isik allub ühel juhul mereside ülemale ja teisel juhul veeteede valitsusele, sest kui sadamakapten allub ta veeteede valitsusele. (M. Juhkam, tõer: Niisuguseid juhtumisi on küllalt, see ei ole väide.) Ühes sellega on otsekohe öeldud § 14., et kui mereside Kunda raiooni ülem koha pealt välja kutsutakse või ära sõidab, kas side või sadamakapteni ülesannete asjus, peab sündima see nii mereside kui ka veeteede valitsuse teadmisel. Tähendab seega, sel isikul on üldse raske liikuda, igakord tuleb otsekohe teatada kahele ülemusele. Pealegi nõuab sadamakapteni ülesannete täitmine kohapeal viibimist. Seega luuakse väga raskepärane ja keeruline instituut selle isiku suhtes.

Nüüd aga tahtsin puudutada osa tuletornide teenijate Kaitseministeeriumi alla andmise määruse suurimat puudust. Selle määruse § 9 on nimelt Riigi eelarve seadusega vastolus. Riigi eelarve seaduse ptk. III § 8 kõneleb, et „Kulude nomenklatuuri peatükki koondatakse riigikeskasutuse juhatajale vahetult alluvad ametkonna kulud“. Käesoleva määruse § 9 aga on sellega hoopis vastolus, sest siin võetakse summad üles veeteede valitsuse eelarves, tarvitab neid summast aga Kaitseministeerium. Säärast korda meie eelarve seadus mitte ei või-

malda, ja see osa sellest määrusest tuleks tõsiselt kaalumisele võtta ja võib-olla ka ära muuta. Samuti ka Riigi eelarve seaduse § 35 näeb ette, et „Krediitide ümberpaigutamise ühest kulude paragrahvist teise võib sündida ainult Riigikogu loal. Krediitide ümberpaigutamine ühe ja sama paragrahvi piiris ühest alljaotusest teise võib sündida Vabariigi Valitsuse poolt kindlaksmääratud korras.“ Siin aga kavatakse kanda summasid mitte ainult ühe paragrahvi alt teise alla, milline muu seas võib sündida ainuüksi Riigikogu loal, vaid kantakse isegi ühe ministeeriumi alt teise ministeeriumi alla, milline ülesanne ei kuulu Vabariigi Valitsuse võimkonda. Selles suhtes Vabariigi Valitsus on võtnud enesele suuremaid õigusi, kui seda seadus lubab. Sellega tuleb tunnustada, et käesoleva määruse § 9 on vastolus Riigi eelarve seadusega.

Nii siis selle määruse põhjal on vallandatud üle riigi 52 tuleorniteenijat. Neist võib-olla härra Kaitseministri arvates saavad mõned oma kohad tagasi. Tuleks igatahes hoolitseda selle eest, et need vilunud tööjõud, kes on korralikult tegutsenud meie vabariigi raskemal ajal, tema sünniajal, saaksid paigutatud kohtadele.

Ülalseisvat silmas pidades pöörame Vabariigi Valitsuse poole järgmise arupärimisega: 1) Kas Vabariigi Valitsus on igakülgsest kaalunud tuleornide ametkonna Kaitseministeeriumi alla viimise rahalist, tehnilist ja merekaubanduslikku tagajärge? 2) Kas Vabariigi Valitsuse sellekohane määrus vastav Riigi eelarve seadusele? 3) Mis kavatakse Vabariigi Valitsuse teha kauaaegsete tuleornide ametnikkudele ja teenijatele uue teenistuse andmiseks?

Arupärimine võetakse vastu 34 Riigikogu liikme toetusel.

4. Vabariigi Valitsuse vastamine arupärimisele riigiraudteede töölise palkade määruse täienduse kohta.

Teedeminister A. Jürman: Arupärimise peale riigiraudteede töölise palkade määruse täienduse kohta oleks mul au valitsuse nimel järgmist vastata. Vabariigi Valitsus oma otsusega 30. aprillist s. a. täiendas määrust, mis välja antud 1926. a. riigiraudteede töölise palkade kohta. Täiendus käis raudteede välisehituse töölise kohta. Täienduse järgi määrati välisehituse tööde tööaeg kindlaks. Peamuudatus seisab selles, et alaline 8-tunniline tööpäev sai nii muudetud, et suvel töölised ehitusetöödel teevad kuni 10 tundi päevas

tööd, see on kuudel mai, juuni, juuli, august. Vastavalt sellele teeksid nad talvel vähem tööd, et aga aasta läbi keskmine tööaeg oleks siiski 8 tundi päevas.

(Koosolekut asub juhutama teine abiesimees R. Penno.)

Arupärijad ei ole selle uue määrusega rahul ja toonitavad, et need muudatused, iseäranis see muudatus, kus nõutakse, et riigiraudtee töölised peaksid suvel rohkem kui 8 tundi töötama, käivat vastu põhimõttele, mis 8-tunniline tööpäev üles seab. Ja edasi, et raudteetöölised hakkaksid uue määruse järgi vähem teenima.

Peatun lähemalt nende küsimuste juures.

Kõige enne etteheide, et uus seadus on 8-tunnilise tööpäeva põhimõtte vastane ja et üldse olevat see seadusevastane määrus. Siin pean tähendama, et meil on väga palju tööalasi, kus tehakse tööd üle 8 tunni. (L. Johnson, stp: Ainult ületundide näol.) Ei, ma võtan üldised alad, kus töötatakse kaugelt rohkem kui 8 tundi päevas, kus kaugelt rohkem üle 10 tunni töötatakse. Eeskätt mõtlen põllumajandust. (Vahel hüüe pahemalt poolt.) Ei, selle kohta ei ole seadust. Nii näeme, et on suuri alasid, kus õige palju rohkem tööd tehakse, kui 8 tundi päevas.

Kui siin öeldakse, nagu kuulsin härra Johanson'i vahemärkusest, et uus määrus, kus raudtee välistöölised on pandud üle 8 tunni päevas tööd tegema, käib Vene seaduse vastu, siis pean tähendama, et see väide õige ei ole.

Mul on praegu käes Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi selle seaduse kohta käiv ettekanne, mis on töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna poolt kokku seatud, ja seal öeldakse järgmist: meil võidakse küll öelda, et raudtee välistööde juures ei ole tööpäeva kohta käivad seadused maksvad. Sellest võib järeldada, et meil ei ole ühtki seadust, mille peale võiks näidata või mis nõuaks seda, et raudteede välistööd võiksid ja peaksid kestma ainult 8 tundi. Ei ole ühtki seadust ette tuua, mille põhjal võiks näidata, et see määrus on seadusevastane määrus. Siin võiks juttu olla ainult Washingtoni konventsioonist. Kuid me kuulsime viimasel Riigikogu koosolekul, et see konventsioon ei ole leidnud pooldamist suuremas osas riikides. Ja nii kui minule on ette kantud, on iseäranis Inglismaal osalt selle konventsiooni vastu oldud sellepärast, et seal on tahetud raudtee kohta 8-tunniline tööpäev maksma panna. Sellepärast on see etteheide alusetu, et see määrus, mis valitsuse poolt välja antud, mõne-

sugusele seadusele vastu käiks. Kui arvesse võtta, et paljudes teistes riikides, keda peetakse väga demokraatlikkudeks riikideks, on maksev sarnane kord, et raudteetöölised peavad suvel rohkem tööd tegema kui 8 tundi. Üheks niisuguseks riigiks võib nimetada näiteks Shveitsi. Mul omal oli võimalus seal viibida möödaläinud suvel, ja ma just kuulasin ja vaatasin, kuidas olukord seal on. Shveitsi raudteel on suveajal pikem tööpäev kui 8 tundi, ja see erand on tehtud seal samadel põhjustel, mis meilgi. Nimelt ütlevad ka sealsete olude tundjad, et teisiti ei saa korraldada ega läbi viia töid raudteel, kuna raudtee välistööd on seotud ilmastikuga, ning sellepärast oldakse sunnitud suvel rohkem töötama, kui teistel aastaegadel.

(Koosolekut asub juhutama esimene abiesimees **M. Martna**.)

Need põhjused on sarnased ka meie juures. Kui võtame sisuliselt seda seadust, siis peab ütleva, et meil raudteede alal on niipalju välistöid, mida on võimalik läbi viia ainult suvekuudel. (O. Gustavson, stp: Kas muidu jäävad tegemata?) Tegemata võib-olla ei jää, aga siis lähivad nad palju kallimaks maksuma. (O. Gustavson, stp: Tänavuaastased tööd on kõige kallimad Vabariigi Valitsusele.) Ei ole. Selle kohta Teie ei saa mingeid andmeid ette tuua. Kõik need mullakeha parandamised, liiprite ja rööbaste vahetamine, kõik need võivad sündida ainult aastaegadel, nagu seda suvi on. Sügisel vihmadega, kevadel vihmadega ja talvel külma ja lumega ei saa neid töid mitte teha. Kui nüüd nii on, siis tõuseb küsimus, et meil raudteedel on tarvis suvel rohkem töötada, kui talvel või sügisel ja kevadel. Kui nii on, siis tekib küsimus, kuidas saaks seda küsimust lahendada, et suvel võiks rohkem tööd ära teha.

Siin oleks kaks võimalust. Üks on see, et suvel võtaks rohkem töölisi, laseks neid suvel töötada ja talvel vallandaks nad. See on aga meie oludes kõige halvem töötamisviis. Sest meie teame, et meil on talvel niikuinii tööst puudus. Ja kui nüüd raudtee ka nii töötab, et võtab suveks töölisi, vallandades neid talveks, siis sellega meie suurendaksime otsekohe töötatavate tööliste arvu.

Teine võimalus oleks see, et suvel lastaks, kui tahetakse enam-vähem teatud töölise arv alal hoida, töötada ületundidega, ja näib, et arupärijad seda toonitavad ja esile toovad. Kuid meie teame, et ületundidega töötamine tuleb raudteele kallis, ja kui tahetaks ületundidega ära teha seda

tööd, siis peaksid eelarves suuremad summad sees olema ja see mõjuks otsekohe väljaminekute peale ja eelarve suurendamise peale. (L. Johnson, stp: Aga mispärast siis tööline peab kannatama?) Selle süsteemi juures tööline ei kannataks. (L. Johnson, stp: 8-tunnilise tööpäeva palga eest peab 10 tundi tööd tegema.) Saab 10 tunni eest ka palka. Ületunnitööga neid töid teha ei või, seepärast et see läheb liiga kalliks, et meie ei tule eelarvega välja. Jääb järele teine võimalus, et meie sama töölise arvuga peame suvel rohkem töötama. Suvel peaksid töölised töötama 10 tundi ja neile makstakse 10 tunni eest. Tööpäev arvatakse tundideviisi ja tasutakse tundide järgi. Sellega teenib tööline suvel rohkem, kui 8-tunnilise tööpäeva juures.

Niiviisi töötades saame seda kätte, et saab rohkem tööd ära teha suvel raudteel. Sügisel ei ole tarvis lahti lasta niipalju töölisi. Kuna talvel vähem tööd on, siis tuleb tööaega vähendada. Loomulikult teenivad töölised talvel vähem, aga selle eest teenisid nad suvel rohkem.

Etteheited, et töölised töötavad 10 tundi ja et see mõjuvat töölise tervisliku seisukorra peale, on kaunis põhjendamatud. Meie teame, et suurem osa Eesti rahvast töötab suvel rohkem kui 10 tundi, isegi 12 tundi, eriti põllutööde juures. Need raudtee välistööd vastavad umbes põllutööle, on isegi kergemad, kui mitmesugused raskest põllutööd. Nii, et raudtee välistööd ei ole rohkem kurnavad kui põllutööd. Kui rahva enamus maal on sunnitud töötama rohkem kui 10 tundi ja see ei mõju halvasti tervisele vaid ümberpöörduvalt, põllutööl on palju tervem rahvas, kui linnades, siis langeb ka see etteheide uue määruse vastu ära, nagu mõjuks see kurnavalt ja tapvalt tervise peale. Kui ei oleks uut määrust maksuma pandud, siis oleks teisiti talitatud, suvel oleks pidanud rohkem töölisi, ja töölised ei oleks rohkem teeninud kui 8-tunnilise tööpäeva juures.

Siis lõpuks toodi arupärijate poolt ette, et selle määruse maksmapanemise juures olevat Ülemistel 11-da teemeistri piirkonnas töölisi vallandatud, kes pole tahtnud määrusele vastavalt 10 tundi tööd teha. See teade ei ole õige. Raudteevalitsuse poolt ei ole ühtki töölisi vallandatud, vaid Ülemistel on ette tulnud, et sealolevad töölised, kes rohkem tööd teha ei tahtnud kui 8 tundi, on ise töölt vabatahtlikult lahkunud. Kuskil pool ei ole töölisi uue määruse pärast vallandatud. Peale Ülemiste ei ole ka kuskil meie andmete järgi tööli-

sed töölt lahkunud, vaid on igalpool tööd teinud, suvel 10 tundi ja, nagu näha, rahul olnud, sest nad teenisid rohkem. (Vahel hüüe pahemalt poolt.) Nagu juba tähendasin, on selle seaduse mõte... (B. Eilman, stp: Härra minister, palju töölisi on lahti lastud?) Igatahes vähem lahti lastud, kui sel juhul, kui suvel oleks võetud ülemäära töölisi ja sügisel neid vallandatud.

Kokku võttes võiks öelda järgmist. (L. Johanson, stp: Aga Teie vähendasite palka ka jälle.) Ei, normaalpalk ei vähenenud. Arupärijad rehkendasid ületunnid ületunnitasu peale, see jäi aga ära, ja seda ei oleks maksetud ka sel juhul... (L. Johanson, stp: Kas maksate praegu sama palka, mis siis, kui 10 tundi töötati? — O. Gustavson, stp: Aga kuidas talvel palk normeeritakse 6 tunni järgi?) 6 tunni järgi! Niipalju teenivad nad talvel vähem, kui suvel rohkem. Normaalpalk on välja arvatud tundide viisi, nii et töölised teenisid suvel rohkem, kui 8-tunnilise tööpäeva juures oleksid võinud teenida. (A. Sirro, stp: Kuidas normaalpalk on välja arvatud, kui tööpäeva määra ei ole?) On võetud aluseks 8-tunniline tööpäev. Töölised teevad tööd aasta jooksul keskelt läbi 8 tundi, niipalju kui teevad rohkem, saavad rohkem palka, teevad vähem, saavad vähem, keskelt läbi teevad 8 tundi, ja palga vähendamist selles mõttes ei ole. Palga vähendamine võib siis arvesse tulla, kui arvesse on võetud ületunnid. Ületunde neil ei ole, neid arvata ei saa, ja see oleks väljaspool normaalteenistust.

Kokku võttes võib öelda, et see määrus ei käi ühegi seaduse vastu. Sarnaseid seadusi ei ole meil maksmas, mis näitaksid, et see määrus käiks selle seaduse vastu. Ühtlasi on ta meie oludele väga tarvilik ja näitab isegi, et ka teistes riikides, kus olud palju soodsamad, kus talve ja suve vahel nii suurt vahet ei ole kui meil, ka sarnane kord maksev on, et suvel tehakse rohkem tööd kui talvel. Meie oludes on see paratamata, ja töölisele ei ole see ka kahjulik.

Juhataja: Rkl. M. Martinson'ilt on järgmine ettepanek:

„Riigikogu, ära kuulates Vabariigi Valitsuse vastamise arupärimisele riigiraudteede töölise palkade määrmise täiendamise kohta, läheb päevakorras edasi.“

B. Eilman (stp): Arupärijate nimel teatan, et arupärijad ei ole Teedeministri vastusega rahuldatud, ja teen ettepaneku,

pidada läbirääkimised Riigikogu järgmisel arupärimis-koosolekul.

Ettepanek võetakse vastu.

5. Vabariigi Valitsuse vastamine arupärimisele Porkuni mõisa endisele omanikule andakavatsetava 50-tiinulise metsatüki kohta.

Põllutööminister A. Kerem: Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Vastuvõetud arupärimise kohta oleks mul järgmist seletada.

Porkuni mõisa endise omaniku Evald Rennenkampfi päralt olid Maaseaduse ilmutamisel peale mitme rüütlimõisa — Tamniku, Porkuni, Järvajõe — veel Balti Erasead. § 597. tähendatud maakohad: 1) Tammemäe nr. 38 talukoht, kinnistu nr. 7474, suurus 44 tiinu 1728 r. sld., mis kinnistatud E. Rennenkampfi nimele 27. V 1913. a. ja 2) Vistla mõisamaakoht, kinnistu nr. 612, suurus 275 tiinu 960 r. sld., mis kinnistatud Rennenkampfi nimele 26. oktoobril 1894.

Mõlemad maakohad kui rüütlimõisa omaniku päralt olevad võõrandati Maaseaduse alusel. Tammemäe koht jäeti kasutamiseks Maareformi teostamise määruste § 37. põhjal senisele pidajale Villem Steinberg'ile, kuna Vistla maakoht tükeldati ja anti asundusekohtadena maasoovijatele välja, peale metsamaa, mis jäi riigimetsana metsadeametile korraldusse.

Nii Tammemäe kui ka Vistla maakoht on lahutatud Põdrangu mõisast, mis võõrandatud Reinhold Harpe'lt, kes selle mõisa omanikuks oli 1909. aastast peale. Täheandab — Tammemäe ja Vistla maakohad on lahutatud mõisadest, mis võõrandamise ajal ei olnud nende kohtade omaniku, E. Rennenkampfi omanduses, seega kuulub nimetatud maakohtadest Riigikogu poolt 26. mail 1925. a. vastuvõetud Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse § 3. p. 1. lit. b alusel — RT 95/96 — 1925 — endisele omanikule tagasiandmisele kuni 50 ha kõlbulikkude maad, kusjuures endisel omanikul on valikuõigus.

E. Rennenkampf valis millegipärast Tammemäe, ja tema sellekohasel palvel tunnistatigi eelnimetatud seaduse alusel Tammemäe koht temale tagasiandmisele kuuluvaks; et see aga välja antud oli, nagu juba tähendatud, ei saadud seda tagasi anda, vaid lubati sellele vastutasuks Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse § 6. kohaselt võimaluse korral riigi maatagavarast vastavas väärtuses uus koht või rahaline tasu. Rennenkampf muidugi raha

ei soovinud, vaid palus anda maad Tam-
miku mõisast, kus temal ennem juba talu,
mille saanud Maaseaduse täiendamise ja
muutmise seaduse § 3. p. 3. alusel, ja ka
alaline elukoht oli. Palvet ei saadud rah-
huldada, sest palutav maa on üleni kaetud
väärtusliku metsaga — endine park —
mille äraplaneerimine riiklikust seisukohast
ei olnud soovitatav. Hiljem soovis Rennen-
kampf veel Porkuni postijaama krunti, kuid
ka siin ei saadud palujale vastu tulla, kuna
see krunt on Postijaamade seaduse alusel
Viru maavalitsuse valduses. Ja nii oli ja
jäigi Tammemäe koha eest kompensatsiooni
andmine lahtiseks. (O. Gustavson,
stp: Aga rahaline tasu?)

Vahepeal seletas kohtuministeerium, et
selle iseloomuga kohad, nagu Tammemäe,
ei kuulu üldse endistele omanikkudele ta-
gasiandmisele. Küsimust arutati mitmel
pühul, kuni lõpuks asuti seisukohale, et
endised renditalud kui iseseisvad väikema-
japidamised jäetakse Maaseaduse täienda-
mise ja muutmise seaduse § 3. p. 1. teise
lõike lit. c põhjal tagasi andmata. Varem-
tehtud otsused, mis sellega kooskõlas ei
olnud, tühistati, nende seas ka Tammemäe
koha suhtes tehtud otsus. Siin peab veel
tähendama, et kuigi Tammemäe koha ta-
gasiandmise otsuse tühistamine riigile kasu
asemel kahju võib tuua, ei võinud Põllu-
töministeerium Tammemäe koha küsimu-
ses erandit teha, sest kui teiste selle ise-
loomuga maakohtade tagasiandmise otsu-
sed seadusevastased olid ja tühistada tulid,
pidi seda ka Tammemäe kohta tegema,
kuna Riigikohtu seletusel peab ametiasu-
tus, kes teinud seadusevastase otsuse, selle
ise ka tühistama.

Mis puutub Vistla maakohasse, siis
avaldas endine omanik Rennenkampf soovi
selle tagasisaamiseks juba 24. septembril
1928. Palve jäeti sel korral rahulda-
mata, sest palujale oli juba Tammemäe
eest tasu lubatud. Kuuldes, et Tammemäe
koht tagasi antud ei või saada, järelikult
siis ka mitte vastutasu selle eest, kordas
Rennenkampf Vistla maakoha asjus oma
palvet, ette tuues muu seas, et Vistla maa-
kohast on osa maid — metsamaa — pla-
neerimata, millega võiks teda rahuldada.

Ekh küll küsimus praegu veel lõplikult
otsustamata, näib siiski, et Põllutööminis-
teerium peab praegumaksvate seaduste
põhjal endisele omanikule palutud kohast
maad omanduseks tagasi andma, ka siis,
kui 30. aprillil s. a. tehtud otsus Tamme-
mäe koha asjus mõnesugustel põhjustel
annulleeritakse, sest:

1) Maaseaduse täiendamise ja muut-

mise seaduse § 3. p. 1. lit. b põhjal on
endisel omanikul õigus tagasi saada ka
mitu maakohta, järelikult mõlemad, nii
Tammemäe kui ka Vistla, kuid kogusuu-
ruses mitte üle 50 ha kõlblikku maad;
Tammemäe kohta tegelikult tagasi anda
ikkagi ei saa, kuna see nüüd juba uutest
korraldatud piirides Riigimaade põliseks
tarvitamiseks ja omanduseks andmise sea-
duse alusel V. Steinberg'i nimele kinnista-
tud, samuti ei saa ka Vistla maakohast
Maaseaduse § 15. p. a mõtte kohaselt, see
on põlise pidamise õigusega väljaantud
maid endisele omanikule anda; jääb üle
ainult kõnesolev metsamaa;

2) ka kompensatsiooni andmiseks pole
seaduslikku alust, sest Maaseaduse täien-
damise ja muutmise seaduse § 6. järgi võib
seda anda ainult siis, kui tagasiandmisele
kuuluvad kohad on maasaajatele välja an-
tud; käesoleval juhtumil on aga osa —
metsamaa — välja andmata.

O. Gustavson (stp): Arupärijad ei
ole vastusega rahuldatud. Teen ettepaneku,
avada läbirääkimised järgmisel aru-
pärimis-koosolekul.

Ettepanek võetakse vastu.

6. Vabariigi Valitsuse vastamine arupäri- misele Pärnumaa Jäärja ja Talli valdade maatajäänud sõdurite maaga varustamise asjas.

Põllutööminister A. Kerem: Esitatud
arupärimise kohta lubatagu mul järgmist
öelda.

Jäärja vallas Pärnumaal riigistati Maa-
seadusega kaks mõisa, Jäärja ja Veelikse.
Mõlemad mõisad said tükeldatud ja 1922.
aastal maasaajatele välja antud. Nii on
tolleaegsel planeerimisel rajatud taludest
Jäärja vallas välja antud 58 asutalu ja 7
eriotstarbekohta ja on korraldatud 40 ren-
ditalu.

37 renditalu 3099,17 ha suuruse pind-
alaga jäi tol korral korraldamata — vii-
maste korraldamine sünnib käesoleval aastal.
Korraldamata Jäärja renditaludest on
12 talu alla 50 ha, 11 talu on 50—100 ha,
13 talu on 100—160 ha ja 1 talu on üle
160 ha. 7 üle 50 ha suurust talu kasu-
tatakse 2—6 perekonna poolt. Kuni 18.
sept. s. a. oli korraldusekava kokku sea-
tud 25 renditalu kohta, suurusega: 11 talu
alla 50 ha, 8 talu 50—100 ha ja 6 talu
100—133 ha. Korraldusekava järgi on
suurematest renditaludest eraldatud kauge-
mad lahusasuvad rohumaad ja rentnik-
kude nõusolekul ka osa põllumaad, kok-

ku 450 ha. Eraldatud maa-alast ühes metsamaatükkidega, suurusega kokku 180 ha, on loodud 41 asutalu. Asutaludest on 10 eluasemekohta, keskmise suurusega 3—5 ha, ja 31 normaaltalu, keskmise suurusega 18—25 ha. Normaaltaludest on 22 rajatud uudismaale. Osa renditaludest eraldatud maast kui katastrimets on liidetud riigimetsa külge, vastutaks uudiskohtadeks ära kasutatud metsamaa vastu. Rajatud normaaltaludest läheb 9 üksust renditalude maa peal asuvatele väikemaapidajatele — majapidamiste ümberpaigutamise korras, ülejäänud 22 normaaltalu ja 10 eluasemekohta tulevad maasajatele välja anda.

Maasaamise sooviavaldusega on esinenud 104 isikut — neist on pärit: 47 isikut Jäärja vallast, 41 — Talli vallast, 7 — Pati vallast, 8 — Kilingi vallast ja 1 — Laatre vallast. Maasoovijatest on 30 üksikut — ilma perekonnata — ja 36 puudub inventar koha kasutamiseks. Ainult 59 omanavad inventari ja perekonna-tööjõu maapidamiseks. Neist 59 maasoovijast on 38 põllutöölised ja 20 maarentnikud. Kogutud andmete järgi pärivad 4 maasoovijat vanematelt kohad ja 4 on ostnud uudismaakohad. Nii et maasoovijaid, kellele riik maandamisega vastu võiks tulla, võib 50 peale arvata.

Neistki on enamus päritud Talli vallast, kuna Talli vallas on korraldamata 32 renditalu 1.118 ha pindalaga, siis on osa eelpooltähendatud 50 maasoovijast võimalik rahuldada Talli vallast. Sellest järgneb, et praegu Jäärja vallas maasoovijatele väljaandmiseks üle 35 koha tarvis ei oleks — niipalju kohti saab umbes planeeritud, kui lõpetatakse ka ülejäänud 12 talu planeerimine.

Teiseltpoolt uute kohtade asutamine on piiratud ka maatagavara ulatusega. Renditalude maid saab selleks kasutada ainult piiratud arvul, kuna maksivad seadused lubavad rendikohtadest: 1) eraldada väikekohad ja lahusasuvad kaugemad tükid, 2) peale selle, kui see hädatarvilik, maa väikekohtade täiendamiseks ja ehitusekruntide rajamiseks. Need põhimõtted renditalude korraldamisel on ka Riigikogu omaks võtnud, mis selgus veel käesoleval kevadel Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse arutamisel, kus renditaludena kasutamisel olevate maa omanduseks andmist käsitav seaduseosa jäeti Riigikogu poolt muutmata.

Kuna siin on käsitatud eriti sõdurite maasaamise küsimust, siis tahan paar sõna öelda selle kohta, kuidas Ajutise Valitsuse

määrus on täitmist leidnud. Kas need, kellele Ajutise Valitsuse määrusega autasu lubati, on selle kätte saanud? Pean ütleva, et see lubadus enam-vähem täidetud on. Üksikud ei ole maad saanud, kuid selleks on olnud mitmesugused põhjused. Mitmed ei ole pakutud maatükke vastu võtnud ja on paremaid krunte ootama jäänud. Kui ette kanda aruannet, kuidas läinud kevadel maa-andmine kujunes, siis oli üksikutes liikides, kes Ajutise Valitsuse määruse alusel tasuta maad võivad saada, maasaajaid järgmiselt: tasuta maasaajaist vabaduseristiga oli soovi avaldanud üks ja rahuldati ka üks. Tasuta maasaajaist ilma vabaduseristita oli sooviavaldajaid kaheksa, rahuldati viis. Kolm sooviavaldajaist ei olnud nõus antud kruntidele asuma ning saavad rahuldatud tuleval kevadel väljajagatavatest kruntidest. Vigastatud sõduritest, kellele vabaduserist, oli soovi avaldanud kaks, rahuldati üks. Vigastatud sõduritest, kellele ei ole vabaduseristi, avaldasid soovi 26, rahuldati 17, rahuldamata jäi 9. Langenud sõdurite perekondadest oli maatahtjaid 57, rahuldati 25, rahuldamata jäi 32. Kui need arvud kokku võtta, siis saame 45 rahuldamata palvet nende sadade ja tuhandete hulgast, mis juba rahuldatud. Nii et teie näete, et see minimaalne protsent on, ja päris kindel on, et Põllutööministeeriumile, arvestades ka olemasolevate väikeste maatagavaradega, siiski mingeid raskusi ei tee neid sõdureid maaga varustada, kellele meie Ajutise Valitsuse määruse põhjal maad on lubatud. (J. Fuks'i, as vahelhüüe.) Vaadake, härra Fuks, kui nüüd kellelgi tunnistus taskus on ja ta seda ei mõtle realiseerida ega maad küsida, siis on ministeeriumil raske talle maad pakkuda. Võib-olla ei soovi see tunnistuseomanik sugugi maad saada. (Vahelhüüe keskelt.) Neid on väga vähesel arvul järele jäänud. Mina ei tahaks absoluutselt tõendada, et kõik tunnistused oleksid esitatud, aga et neid väga palju oleks, mida esitatud ei ole, selle kohta ei ole mul mingeid andmeid.

Kui aga sõdurite maaga varustamist selles ulatuses võtta, et kõik, kes sõjast osa võtnud, õigustatud on ka maa peale, siis, minu härrad, meil sõjast võttis osa üle 100.000 inimese, ja praegu meie maareform annab 75.000 üksust, kõik erikohad ka juurde arvatud, nii et niisuguses ulatuses vaevalt keegi on lubanud maaga varustada, et just kõik, kes sõjas olnud, omaksid õiguse maa saamiseks. Aga teiselt poolt eriti liinisõdurid on igalpool eesõigustatud, ka valla- ja maavolikogudes, kui maad

väljajagamisele tulevad, kui neil ainult kogemusi, kalduvusi ja teisi eeldusi maapidamiseks on.

O. Gustavson (stp): Arupärijate nimel teatan, et meie vastusega rahuldatud ei ole. Teen ettepaneku, läbirääkimised avada järgmisel arupärimis-koosolekul.

Ettepanek võetakse vastu.

7. Maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seadus nr. 2 — I lugemisel.

Maakomisjoni aruandja komisjoni abiesimees J. Teetsov: Austatud Riigikogu liikmed! Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma poolt esitati 1. aprillil käesoleval aastal Riigikogule seaduseelnõu — maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seadus nr. 2. Seaduseelnõu seletuskirjas on motiivideks ette toodud järgmisi asjaolusid. Riigi renditaludest on planeerimisel väga paljud poolitatud seniste tegelikkude kasutajate, enamikus perekonnaliikmete, vahel. Põllutöoministerium on asunud seisukohale, et Maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seaduses ettenähtud seniste kasutajate õigused, soodustatud tingimised metsa tarvitamise ja omandamise suhtes on ainult neil, kelle piiridesse jäid taluhooned. Kuid teisi neist endistest kasutajatest aga, kes saanud selle osa talust, kus hooneid peal ei olnud, ei loeta endisteks väikekohapidajateks, vaid uuteks maasaajateks. Järelikult peavad need riigilt välja ostma metsa, mida nad ise kui ka nende vanemad aastakümnete jooksul kasvatanud.

Eelnõu esitajad leiavad, et sarnane talitamisviis ei ole küllaldaselt õige.

Tuuakse ette, et sisuliselt ei ole see vahekord küllaldaselt õige, sest et üks endistest kasutajatest saab tasuta metsa ja peakoha hooned, kuna aga teised, kes ühiselt kasutanud seda majapidamist ja talust maad saanud, peavad jälle riigile metsa eest tasu maksma. Maakomisjon, tähendatud seaduseelnõu läbi arutades ja kaaludes, leidis, et praegusel korral ei ole võimalik enam seda küsimust parandada, sest on hiljaks jäänud. Suur jagu riigirenditalusid on ära planeeritud ja paljud uutest maasaajatest on omad kohad ja metsa ära ostnud ja isegi oma nimele kreposteerinud. Kui nüüd uuesti hakata senist korda muutma, siis seega saa-

vad senitehtud korraldused kõik segi paistatud. Ei ole ka lubatav, et ühed, kes juba kohad ja metsa ära ostnud, pidid täieliku hinna maksma, kuna aga samal alusel teised, hilisemad maasaajad, saavad soodustatud tingimustel metsa. Põllutöoministerium on asunud seisukohale, et käesolevat seaduseelnõu ei ole võimalik neil põhjustel vastu võtta. Põllutöoministerium ka neil juhustel, kus majapidamist on kasutatud ühiselt perekonnaliikmetega, ei ole ette võtnud koha jaotamist ja poolitamist ja on jätnud selle omaste, sugulaste vaheliseks küsimuseks. Põllutöoministerium on oma seisukohad esitanud Vabariigi Valitsusele. Vabariigi Valitsus on Põllutöoministeriumi seisukohtadega ühinenud ja esitanud seaduseelnõu maakomisjonile eitava seisukohaga. Maakomisjon, läbi kaaludes Vabariigi Valitsuse seisukoha, ühines sellega, ja maakomisjoni enamus otsustas tähendatud seaduseelnõu esitada Riigikogule tagasilükkamiseks. Maakomisjoni nimel teen ettepaneku,

tähendatud seaduseelnõu I lugemisel tagasi lükata.

Vaheaeg kl. 11.45 min. — kl. 12.05 min.

Koosolekut juhatab teine abiesimees R. Penno.

Sekretäri kohal sekretäri esimene abi A. Tõllassepp.

M. Mihkelson (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Sotsialistliku rühma poolt esitatud maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seadus nr. 2-ga tahetakse täita seda tühikut, mis on tekkinud maareformi seaduse võõriti tõlgitsemisest. Mõõdunud aasta detsembris esitasin ma Põllutöoministrile siin Riigikogus küsimuse, kuidas mõtleb tema korraldada nõndanimetatud poolitatud riigirendikohtade metsaõiguse küsimust. Põllutöominister teatas jaanuarikuus s. a., et seda küsimust on kaalunud Riigikohus ja leidnud, et Põllutöoministerium on siin talitanud seadusepäraselt. Tol korral tähendas Hariduse- ja sotsiaalminister kohalt, et mispärast mina püüan seda asja lahendada küsimusega, kuna seda peaks lahendama vastava seaduseelnõuga. Ja nüüd on see seaduseelnõu, mis meie rühma poolt esitatud, siin Riigikogus arutamisel. Vahepeal on selgunud, et suurem hulk Riigikogu rühmi on selle seaduseelnõu vastu, kuigi iseenesest see ei kannu mingisugust poliitilist iseloomu, ja seda oleksid

pidanud toetama just eriti keskrühmadesse kuuluvad rühmad. Nüüd on aga see seaduseelnõu maakomisjoni poolt esitatud Riigikogule tagasilükkamiseks.

Nõndanimetatud poolitatud riigirendikohtade metsaõiguse küsimus ei ole mingisugune poliitiline ega kihihuviline küsimus, vaid enim väärarusaamine maksvastest seadustest, mille all väga paljud riigirentnikud raskesti kannatavad. Kuna mets ja hooned asjaosaliste kohtadel enne maade korraldamist omaks olid tunnistatud ja maade korraldamisel koht vanade pidajate vahel seaduslikult tükeldati nende endise kasutamise kohaselt, ei ole seal loodud uusi kohti, vaid seadustatud vanade põliste pidajate ühest perekonnast võrsunud vendade-õdede või teiste sugulaste vahel tehtud jaotus. Kõik need osalised, kelle vahel kohad nõnda jagatud, on üles kasvanud või kauemat aega elanud vana põlise rentniku perekonnaliikmena, seega on neil sisuliselt kõigi teistega ühevõrdsed õigused. Vormilisest küljest aga ei ole juba maade korraldamise puhul need kohad mitte nii jagatud, et seda võiks nimetada riiklikust maatagavarast uute kohtade loomiseks, vaid maamõõtja esilduseprotokollides on see juba fikseeritud osa koha üleandmisena pärijale või kaaskasutajale, mille tõttu ka juriidilisest küljest mõlema osa pidajaile peaks metsakasutamise õigus endise terve koha kohta kinnitatud otsusele vastavalt alles jääma, nagu see sünnib tervete kohtade üleandmise juures. Eriti ülekohtusena tundub praegune olukord neil kohtadel, kus vana rentnik kohta poegadele jagades ise elama asus selle poja või tütre juurde, kelle koht metsaülemia poolt metsaõigusest ilma jäeti. Suurem osa kohti olid enne tükeldamist ülemmäärast vähemad, ja ilma rentniku enda palveta ei oleks neid üldse tükeldada saadud. Kohalikkude ametnikkude seletuste järgi pidid kõik endised koha õigused osalistele ühevõrdselt üle minema, mis pärast heas usus olles ka poolitamist paluti.

Peale eelkirjeldatu on hädavajalik lahendada ka nende rentnikkude metsahoonete omanduseõiguse küsimust, kellel selle kohta Põllutööministri poolt ringkonnakomisjonide otsused kinnitatud 11. juuni 1920. a. määruse põhjal, mille järgi võis arvesse võetud ja rentniku kasuks arvatud saada ainult tema isikliku või vanemate kohapidamise aastad. 12. aprilli 1924. a. seaduse järgi arvestatakse rentniku kasuks ka temale rendiõiguse müüja või kinkija poolt peetud aeg, mis vastavatel kohtadel arusaadavalt väga suure tähtsusega on.

Kuna kahel kohal, mida peetud ühepikkuse aja, ühesugusel viisil ja samadel tingimustel, ka ühesugused õigused peaksid olema, aga praegu täielik õigus on ainult hiljem — 1924. aasta seaduse maksvusel palvet avaldanud rentnikul, teisel aga tuleb riigile maksta, siis tekitab sarnane olukord kohapeal väga palju õigustatud nurinat, ja inimliku õigusemõiste järgi tuleksid nüüd ka enemesinenud rentnikule uue seadusega antud soodustused võimaldada. On ju kõik muud seadused ühtviisi maksvad kõigi riigikodanikkude kohta. Praegu ei võta ringkondade komisjonid rentnikkudelt, kelle metsaõigus 1920. a. määruse põhjal otsustatud, osalise tasumisega teistkordseid palveid vastu uueks otsustamiseks. Samasuguse ülekohtu all kannatavad ka paljud teised rentnikud, kelle kohta esimese komisjoni otsus kas puudulikkude tõenduste pärast palve esitamise ajal või mitmesuguste arusaamatuste tõttu ei vasta nende tõelikkudele õigustele, ja kes õigel tähtajal ei saanud või ei teadnud seaduslikus korras protesteerida. Uue seadusega oleks võimalus parandust tuua ka sellele arusaamatusele.

Paljud väikesed rendikohad said maade korraldamisel juurdelõikeid suurematelt renditaludelt omavahelise kokkuleppe alusel või maamõõtja määramisel, kusjuures mitmetel oli terve koha mets enne seda tasuta omaks tunnistatud, nii juurdelõike äraandjal kui ka selle saajal. Loomulikult oleks pidanud säärase juurdelõigete kohta endine metsaõigus alles jääma, kuid et see 12. aprilli 1924. a. seaduses lähemalt näidatud ei ole, siis kohalikud ametnikud nende juurdelõigete metsaõigust ei tunnusta, ja neid sunnitakse kasvavat metsa ära ostma. Ka seda korraldatakse uue seadusega.

Palju rahulolematust kohtadel on sünnitanud nõndanimetatud „kändude lugu“. Nimelt Kõrgesaare vallas, Hiiu saarel, kus põliseid rendikohti on terve rida, on aastate jooksul inimesed heas usus rainunud neile määratud maatükkidelt metsa, kusjuures neil olid vastavad load metsaülemia poolt. Nüüd tagantjärele nõutakse neilt inimestelt täie metsavääratuse tasumist. Esialgul taheti isegi nõuda raiutud puude kolmekordse hinna suurus, sellega neid trahvides. Selle tagajärjel oli reale isikutele trahvi määratud 30.000—70.000 vahel, näiteks J. Lees'il Kodeste külas 670 kr. j.n.e. Ja see on igatahes niivõrt suur raha, eriti kehvale hiidlasele, et see sünnib esitatud seaduseelnõu vastuvõtmist just eriti tarvilikuks pidama.

Kuna metsaülemate poolt enim sele-

tati, et poolitatud kohtade mõlemale osale jääb tervele kohale otsustatud metsakasutamise õigus alale, ja olles heas usus, et see endastmõistetavalt nii on, tarvitasid paljud poolitatud kohtade rentnikud metsa kütteks ja tarvidusteks ning ehitusteks ühel viisil teistega. Hiljem on aga metsavalitsus asunud vastupidisele seisukohale, mille tagajärjel nüüd sarnased kändud üles loetud on, isegi koha terve olemise ajast, ja rentnikkudeit nõudis esialgu Kärddla metsa ülem kolmekordse hinna suurust trahvi, mis ulatab mõnel kohal, nagu ma tähendasin, isegi 670 kroonini. Selle kohta aga on olemas Põllutööministeeriumi ringkiri, mis räägib ainult puudehinna nõudmisest tsiiviilkorras. Kohalikkude elanikkude pealekäämisel läks korda niipalju korraldada, et metsade peavalitsuse poolt tuli ettekirjutus, et trahvirahasid sisse nõudma ei tule hakata. Kuid selle peale vaatamata on ka metsa põhihinna mitmekümnesse tuhandesse ulatavaid summasid väga raske inimestel ära tasuda. Raske on see veel eriti sellepärast, et kõik need kohad on suuremalt jaolt poolitatud oma perekonnaliikmete vahel. Isa elas näiteks kahe pojaga. Üks poeg eraldus juba aastaid tagasi ja moodustas iseseisva majapidamise. Nüüd see, kes jäi põlise koha peale, saab täiesti tasuta kogu selle maa peal asuva metsa, teine aga peab tasuma terves väärtuses metsahinna pluss trahvirahad kändude eest, mis raiutud 10 aasta kestel. See olukord igatahes loomulik ei ole, ja sellest oli tingitud praeguse seaduseelnõu esitamine meie rühma poolt. See olukord on niivõrt ülekohtune ja siin peaks mingisuguse pääsmistee leidma. Maakomisjonis toonitati, et seaduseelnõu olevat puudulik, ja et see ei puudutavat kõiki neid küsimusi, mida ma ette kandsin. Maakomisjon otsustas anda selle seaduseelnõu ümbertöötamiseks. Maakomisjoni aruandja, minu parteikaaslane Klesment, töötaski selle seaduseelnõu ümber, moodustades sellest kaks paragrahvi. See uus seaduseelnõu on kohapealsetele oludele vastavalt koostatud ja kõrvaldaks suuremad puudused ning rahuldaks inimeste õigusetunde.

Vabariigi Valitsus asus aga eitavale seisukohale käesoleva seaduseelnõu suhtes, kusjuures aga seal toodud andmed ja põhjendused ei olnud küllalt täpsed. Sel kevadel nõuti Põllutööministeeriumi esindajalt maakomisjonis selles küsimuses täiendavaid andmeid. Nimelt Põllutööministeeriumi poolt eitati selle seaduse tarvilikkust sellega, et suurem osa riigirenditaludest olevat korraldatud ja need isegi pidajate

nimele kinnistatud. Kui nüüd valitsuse esindaja käest küsiti, kas on ka säärased poolitatud kohad korraldatud, siis tähendati, et meil on 23.000 väikesest riigirendikohast korraldatud 13.000 kohta, ja seega on need eo ipso korraldatud. Minu teada aga, ja nagu kohalikud elanikud jutustavad, ei ole ükski neist isikuist, kes poolitatud riigirendikohti kasutavad, lõplikult oma kohta korraldanud. (Põllutööminister A. Kerem: Kus see oli, Hiiu-Kõrgesaares?) Võib-olla teises piirkonnas on korraldatud. Ja kui nad on lõplikult korraldatud, siis loomulikult nad enam kõne alla ei tule. (Põllutööminister A. Kerem: Aga kas see siis ülekohus ei ole?) No jah, vaadake, Teie olete arvamisel, ja nähtavasti Teist inspireerituna asus Põllutööministeeriumi esindaja maakomisjonis seisukohal, et „kuna kümnetes küsimustes tuhandetele inimestele on maareformi teostamine vildak olnud, siis pole ka mõtet üht neist õiglaselt lahendada“. Kui meie sarnase loogikaga küsimuse juurde asume, siis loomulikult meie õiglust üldse ei saa maksma panna. See väide ei kannata ju välja mingit kriitikat. Peale selle on valitsuse otsuses öeldud, et raske on tegelikkuse kasutamise mõistet kindlaks teha. Ometi seaduses, millega metsaõigust inimestele antakse, on need täpselt fikseeritud, ja selle järele on aastate jooksul metsaõiguse küsimusi lahendatud. (Põllutööminister A. Kerem: Teie tahate siin seda kasutamise mõistet laiendada, seal on kindlad piirid kindla lepingu alusel.) Need on täiesti kindlapiirilised, need on ära mõõdetud, nende kohta on kaardid kokku seatud. (Põllutööminister A. Kerem'i vahelhüüe.) Need isikud andsid oma palved sisse juba 7—8 aastat tagasi, kui seda korraldust veel ei olnud läbi viidud. Praegusel ajal on aga kohad täiesti kindlasti fikseeritud, kui kaartidel nõnda ka natuuras.

Üldiselt näib, et Vabariigi Valitsus on seda küsimust nagu ratsahobuse seljas otsustanud.

Nagu juba komisjonis tähendasin, paluti kavadele esitada üksikasjalikumad andmed, aga neid ei esitatud. Ja nüüd, kuipalju neid kohti korraldatud ja kas üldse on korraldatud, selle kohta maakomisjonis üldse mingit ülevaadet ei antud. See õigustab selle küsimuse uuesti ülesvõtmist.

Kõigi eeltoodud põhjenduste tõttu leiab loomuliku olema, et käesolev seadus, võib-olla veidi muudetud kujul, peaks vastuvõtmist leidma.

Sellepärast teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Põllutööminister A. K e r e m: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesoleva seaduse arutamise puhul tahaksin tähelepanu juhtida sellele, et kui maareformi teostamise juures iga aasta hakatakse uusi norme, uusi eesõigusi üles seadma, kui neil eesõigustel peab tagasiulatav iseloom olema, siis ei saaks teostada maareformi kiiresti, vaid see veniks pikale ja sunniks ikka ja alati vanu asju uuesti otsast peale arutama uute normide kohaselt. Kui sellele seadusele tagasiulatav iseloom jääks, siis ma ei saa aru, kuidas talitada nendega, kellele talud omanduseks juba antud ja metsad hinnatud ja müüdüd. Eriti pahan das eelkõneleja selle üle, et 1924. aasta seadusega on hoonete ümberhindamine ja metsa ümberhindamine seisma pandud, ning uue seadusega peaks selle lahti tegema. 1924. aastal eriti kaaluti seda küsimust ja fikseeriti, et mis juba seniste normide kohaselt korralikult tehtud, peab jääma muutmatusks. Selle seaduse alusel, kui seadus maksma panna, kujuneb lugu aga niisuguseks, et määratud vahekordi tuleb uuesti otsast peale arutama hakata. Eelkõneleja rääkis ka sellest, et uus seadus peab võimaldama juurdeloigistel asuva metsa omakstunnustamist. Praegune kord näeb ette, et igaüks ainult juurdeloikemetsa kohta nii suurel määral õigusi võib omandada, kui palju tema omanduseks kuuluvat metsa ära lõigatud, näiteks, kui eraldatud 2 ha ja juurde antud 3 ha, siis peaks õiglase olema, kui 1 hektaari eest juurdemaksu nõutakse. Sellega ei ole kellegi õigusi rikutud, ja ei ole mingit põhjust nõuda, et riik peaks kõik paberid ja aktid ümber tegema. Edasi räägitakse sellest, et praegune seadus ei võimalda neile, kes on tegelikult renditalu kasutanud, et need saaksid renditalupidaja õigused. Just ümberpöörduvalt, ka praegumaksev kord on sarnane, et renditalupidaja õiguse omab iga rentnik, kes teatud rendiüksust, millel kindlad piirid, on rendi alusel teatud aja kasutanud. Et kõiki majaanikke renditalupidaja mõiste alla viia ei saa, näiteks poega isa juures või venda venna juures j.n.e., on loomulik, ja minu arvates, ei ole põhjust neid renditalupidajate mõiste alla viia, muutes selleks maksvat korda. Igatahes ministriülemile teeks see palju asjatut tööd juurde. Teiseks ei paista, et nende pidajate õigusi oleks kuidagi riivatud, ja ma võiksin öelda, kui meie võtame maareformi algpäevad, eriti Lõuna-Eestis, kus renditalusid väga palju ära korraldati ja ära planeeriti, kus neid mitmesse tükki rajati, ühest talust kaks kuni kolm renditalu loodi, siis ei an-

tud mitte ühele või teisele pojale neid krunte, vaid öeldi, et isa ja poeg võivad üht osa pidada ja sealt omale ülespidamist leida, kuna teine ja kolmas osa hoopis võõrastele välja anti. Nüüd tuleks siis välja, et teist ja kolmandat osa ei oleks pidanud võõrastele antama, vaid need oleksid pidanud ühele või teisele pojale saama, ja mitte hariliku tasu eest, vaid ka mets ja hooned oleks pidanud nende omaks tunnustama. Nii meie näeme, et kui seda hakatakse nii restaureerima ja neid õigusi jälle seadma, siis ei saaks meie selle maareformi teostamise keerdkäigust üldse välja. Seepärast mulle paistab, et praegusitatud uued normid ei ole tingitud mingist ülekohtust, mille kõrvaldamiseks tarvis samme astuda, ja kuna nad uusi sekeldusi, uusi toimetusi, asjaajamise koormatust toovad, ei ole põhjendatud nende vastuvõtmine.

J. S a a r (as): Väga austatud Riigikogu liikmed! Põllutööministeerium on asunud seisukohale, et Maaseadusega võõrandatud maalend asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seaduses ettenähtud seniste kasutajate õigused metsa kasutamise ja tarvitamise suhtes on ainult neil, kelle piiridesse jäid talu hooned.

Neid endistest kasutajatest, kes saanud selle osa talust, kus hooned peal ei ole või olid puudulikult püstitatud, ei loeta endisteks väikekohapidajateks, vaid uuteks maa-saajateks.

Järelikult peavad nad riigilt välja ostma metsa ja osalt ka hooned, mida nad ise ja esivanemad mitmekümne aasta jooksul kasutanud. Endiste rendikohtade pidajate poolt on see asi viidud isegi Riigikohtusse, kes aga siiski on leidnud, et Põllutööministeeriumi seisukoht on praegumaksva seadusega kooskõlas. Et see kooskõlas on praegumaksva seadusega, see on täiesti õige, aga et siin ülekohtu tehakse paljudel rendikohapidajatele, kes ise omale hooned püstitanud ja mitmekümne aasta jooksul metsa kasvanud ja see mets ka temale Põllutööministri otsusega tasuta lubatud, nüüd aga poolitamise puhul peab ta ise, tema poeg või tütar sedasama metsa riigilt kalli hinna eest veel kord välja ostma.

Et siin täiesti ebanormaalse nähtusega ja ülekohtuga tegemist on, seda on isegi Põllutööministeerium tõeks võtnud. Miks ei poolda siis Põllutööministeerium käesoleva seaduse vastuvõtmist?

Põllutööministeerium põhjendab mittepooldamist sellega, et palju sarnaseid krunte olevat juba ära müüdüd ühes päraldis-

tega, ja kui käesolev eelnõu vastu võtta, siis tuleksid neile sissemakstud summad tagasi maksta, ja et see tooks siis Põllutöoministeeriumi ametnikkudele tööd juurde. Praegumaksva korra järgi on tõesti palju haneljakaid juhtumisi ette tulnud, kus näiteks vana riigirenditalu jagati isa ja vanema poja vahel pooleks ühes üle 50 aasta kasvatatud metsaga. Vanem poeg sai omale isa nõusolekul selle poole, kus talu hooned peal olid. Isa ise asus aga noorema pojaga hooneteta poolele ning lõikasisid Põllutöoministri poolt omakstunnustatud karjamaa metsa, et omale uusi hooned püstitada. Vanem poeg võttis ka oma tarviduseks niipalju kui kulus. Isa peale seati metsarülemä poolt maksva seaduse ja Põllutöoministeeriumi seisukoha kohaselt protokoll. Käidi läbi kõik kohtuinstantsid, aga tagajärg oli ikka see, et tuli ikkagi mitukümmend tuhat senti välja maksta. Et see ebanormaalne nähtus on, seda ei salga keegi. Võib-olla toob ka see Põllutöoministeeriumi ametnikkudele teatud tööd juurde, sellele mina ka vastu ei vaidle, vaid seda arvan mina ja terve asunikkude, riigirentnikkude ja väikepõllupidajate rühm, et praegune ebanormaalne seisukord tuleb kindlasti kaotada. Paljudele rendikohtade pidajatele on juba ülekohtu tehtud, see peab saama aga heaks tehtud.

Esitatud eelnõu ei lahenda minu arvates ka seda, mida mina siin ette olen toonud. Selle eelnõu järgi peaksid saama soodustust ka need isikud, kes riigirenditalu piiridest juurdelõikeid said siis, kui nemad mitte sugulased ei ole. Minu arvates võiksid need soodustused ainult siis edasi minna, kui talu on tükeldatud ligemate sugulaste vahel.

Sellepärast olen seaduseelnõu I lugemisel vastuvõtmise poolt ja siis võiks anda

seaduseelnõu I ja II lugemise vahel maakomisjoni, kus eelnõu parandataks selles suunas, et need soodustused võivad edasi minna, kui talu on jaotatud ligemate sugulaste vahel. Ja kui maakomisjon on eelnõu läbi vaadanud, siis pärast eelnõu anda üldkomisjoni juriidilisest küljest seisukoha võtmiseks.

Juhataja: Rkl. Mihkelson'ilt on ettepanek:

maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seadus nr. 2 I lugemisel vastu võtta ja anda I ja II lugemise vahel maakomisjoni.

Maakomisjoni ettepanek on paljundatud ja kõlab nii:

„Riigikogu otsustab:

Maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seadus nr. 2 (Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek, paljund. 1. IV 1930 nr. 148/111) tagasi lükata.“

Hääletamisele tuleb kõigepealt maakomisjoni ettepanek, ja kui see peaks tagasi lükatama, siis tuleb hääletamisele seaduseelnõu.

(Hääletatakse.) Maakomisjoni ettepanek on tagasi lükatud 26 häälega 20 hääle pooltolemisel.

(Hääletatakse.) Seaduseelnõu on tagasi lükatud 29 häälega 27 hääle pooltolemisel. (Hulgalised vahelhüüded. Nõutakse sedelitega hääletamist.) Pean tähendama, et mul kops käis juba.

Päevakord on läbi. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 12.40 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhatajad (allkirjad).

